

Perspectief voor Bergen op Zoom (2)

28 april 2021

Roger van Dijk

Klaas Hielkema

Piet Juten

Frits Muller

Ad Rooms

Rob Stuart

Perspectief voor Bergen op Zoom (2)

Inhoudsopgave:

- (1) Presentatie en achtergrond**
- (2) Hoe zou de stad er uit kunnen zien over 25 jaar?**
- (3) Aanpak; betekenis en beperkingen van het perspectief**
- (4) Elementen voor een analyse van het nu**
- (5) Goed bestuur**
- (6) Een paar onderdelen van het perspectief**

Bijlagen:

- (1) Over nieuwe bedrijfsterreinen**
- (2) Over het Markiezenhof als kunst museum**
- (3) Over de historische Binnenstad en de historische Waterlinie**
- (4) Over wijkontwikkeling en transculturele (thuis) zorg**
- (5) Over Bergen als havenstad en de Bergse jacht haven**
- (6) Over externe bronnen ter financiering in onze toekomst**

Contact adres: fritsmuller.prive@gmail.com

(1) Presentatie en achtergrond

De gemeente heeft aangegeven dat er rigoureuus bezuinigd moet worden. De schuld van de stad zou in twee jaar tijd van 250 naar 300.000.000 zijn opgelopen. Eind 2019 bedroeg die 264 miljoen. De grote partijen in de Gemeenteraad hebben zich in een *Focus akkoord* aan zo'n bezuiniging verbonden. Er zijn drie wethouders van buiten aangesteld om hun bestuurlijke kwaliteiten. Er zijn twee digitale inspraak rondes geweest. Er is een nota *Toekomstvisie 2035* opgesteld door het Bestuur.

Op eigen initiatief willen wij, een groepje oudere, sterk bij Bergen betrokkenen een bijdrage leveren aan de discussie. Perspectief (1) dienden wij begin december 2020 in. Dit is perspectief (2)

De noodzaak te bezuinigen komt niet uit de lucht vallen en treft iedereen. De Gemeenteraad heeft inzicht in de financiële huishouding van de Gemeente en de stukken zijn openbaar. Op iedereen wordt ook een beroep gedaan mee te denken, te begrijpen, te accepteren. Het zou daarvoor goed geweest zijn als de Gemeente zelf een eenvoudige en duidelijke analyse van de tekortkomingen naar buiten had gebracht.

Maar goed –voor nu- als er dan al zo bezuinigd moet worden dan kan dat beter gebeuren binnen een positief lange termijn perspectief. Waar en wat wil Bergen zijn over 25 jaar? Met zo'n einddoel in zicht doet bezuinigen nú minder pijn en kan naast bezuinigen geïnvesteerd worden met een beroep op externe (subsidie) fondsen. Zonder goed Perspectief gaat dat niet.

Eind mei 2021 zal de Gemeenteraad besluiten over de bezuinigingen voor de komende jaren. Wat wij voorstellen is

- (1) niet te bezuinigen op zaken die we in de toekomst nodig hebben (wijkencentra; VVV bijvoorbeeld)
- (2) de rest van dit jaar en een stuk van volgend jaar een gedurfd zelfs visionair lange termijn perspectief te maken voor de stad waaraan alle bevolkings- en belangen groepen meedoen. Dit met hulp van externe kennis centra.
- (3) Met plannen uit dat Perspectief de boer op te gaan om interne steun en externe financiering te vinden

Perspectief (2) is een beeld van wat er kan gebeuren als de politiek over zijn eigen schaduw heen durft te stappen, de Gemeente zijn bestuur op orde brengt en de verschillende groepen van de bevolking zich in de plannen herkennen en er actief in deelnemen.

Natuurlijk kunnen wij als klein groepje vanachter ons bureau zo'n plan waar tientallen mogelijk honderden miljoenen in geïnvesteerd moeten worden, niet maken. Vandaar ons strategisch voorstel om nu, tot eind 2022, niet meer te bezuinigen dan strikt noodzakelijk is en tegelijkertijd een budget vrij te maken om een lange termijn plan voor de stad vorm te geven in ongeveer één jaar tijd. Aan dat plan moeten alle belanghebbenden deel kunnen nemen middels verschillende methodieken zoals focus groep discussies en enquêtes, maar net zo goed in sector analyses van niveau. Universitaire steun vanuit bijvoorbeeld Antwerpen; Tilburg; Breda en Rotterdam zal nodig zijn. Het plan moet naast doelstellingen ook ontwikkelingstrajecten schetsen, en potentiële (externe) financiers identificeren. Zo moet bezuinigen samengaan met investeren in de gewenste toekomst.

(2) Hoe zou het er na 25 jaar uit kunnen zien?

NB: Wanneer je je de stad probeert voor te stellen over 25 jaar mag je even vrij zijn van wat je de afgelopen 25 jaar hebt meegemaakt. Over 25 jaar doen wij, de opstellers, niet meer mee en is het de stad van onze kleinkinderen. Dan mag je best ruim denken en grote lijnen zien. En langs die lijnen de stappen zetten.

NB Waarschijnlijk wonen er dan 80.000 mensen, wie weet de helft afkomstig uit andere landen dan Nederland. Wie weet is de gemeente dan gefuseerd met andere gemeenten bijvoorbeeld Woensdrecht en Steenbergen en heeft dan tussen de 120 en 140.000 inwoners. En de hele Brabantse wal en Waterlinie.

NB Wie weet is Bergen dan een stad die bekend staat om zijn prachtige binnenstad waar bewoners en toeristen, ook uit België graag inkopen doen in mode shops; antiquiteiten; muziekinstrumenten, en kunst *galleries*. Zij verbazen zich over de schoonheid van het Markiezenhof dat dan internationaal bekendheid geniet als kunst museum waar de musea van Antwerpen en Rotterdam met regelmaat tentoonstellingen houden uit eigen voorraad. De boulevard is een feestelijke parade waar jonge mensen elkaar ontmoeten en waar s avonds gegeten en gedanst wordt. De Grote markt heeft zijn statige uitstraling behouden en is niet vol geplempt met terrasjes. Het stadhuis is voor conferenties en huwelijken waar de catering verzorgd wordt door aanliggende uitstekende restaurants. Ook zeilbootjes komen tot op loopafstand de stad in. Bergse oesters en mosselen hebben internationale faam. Goed, het is niet Gent of Brugge, maar die hebben weer de zee niet.

NB In de ring oude huizen rondom de binnenstad vind je naast woningen ook advocaten; verzekeraars, makelaars en allerlei andere dienstverleners. De wijken daaromheen hebben ieder een eigen karakter met een plein, een wijkcentrum, kinderopvang, lagere school en sport faciliteiten zijn en waar ook thuiszorg zijn basis vindt. In die wijken veel en diverse economische activiteit: schoonheidssalons; nagelverzorging; kappers; een fietsenmaker; huisschilder en natuurlijk een supermarkt; afhaal maaltijden; een plein en een godshuis.

NB Dat alles vraagt economische groei, gerichte investeringen, en ruime werkgelegenheid. Groei door goed gebruik van de plek tussen Antwerpen en Rotterdam met opslag, overslag en distributie centra. Industrie die bulk bevoorrading of afvoer over water vraagt. Chauffeurs opleiding en bijscholing, onderhoud van vrachtauto's; waterstofopslag voor vrachtvervoer en binnenvaart.

NB Even belangrijk als economische groei zal de deelname van alle groepen burgers van de stad zijn: de oorspronkelijke Bergenaren met hun diepe wortels in de stad, hun bouwclubs, muziek en humor; de nieuwe Bergenaren elders uit Nederland hier na de jaren vijftig gekomen vaak ambtenaren, leraren; ondernemers die op een andere manier van Bergen zijn gaan houden; de groepen niet afkomstig uit Nederland en hier gekomen als gastarbeiders in de toen bestaande industrieën, later ook als vluchtelingen en arbeidsmigranten. Over 25 jaar in Bergen door wijkgerichte ontwikkeling wijken met eigenheid en veel economische activiteit. Opvallend is de vertegenwoordiging van alle bewoners groepen in politiek en bestuur. Tenslotte is er een cultuur eigen vorm van thuiszorg, prenatale zorg en ouderen zorg ontwikkeld waarin veel mensen werk gevonden hebben die lokaal worden opgeleid en begeleid. Het Bergse cultuureigen model van thuiszorg heeft in het land faam verworven en navolging gevonden.

En net zo goed als bezuinigen vraagt om investeringen, decentralisatie vraagt om centralisatie van sommige taken, zo ook vraagt industrialisering om bescherming en verrijking van de natuur. Het een kan niet zonder het ander. Er wordt veel paard gereden in het Bergen van dan, over 25 jaar. Het *concours hipique* is terug, de *Ronde van Bergen* trekt wielrenners van ver hier naar toe en de Brabantse Waterlinie trekt elke dag honderden wandelaars.

NB tenslotte de kunst. De Bergse carnaval blijft de mooiste van het land. De sierwagens vinden na gebruik gretig aftrek in verre buitenland en er zelfs een opleiding voor de opmaak van stedelijk sier. Het Markiezenhof heeft zijn internationale plaats gevonden als **Museum van de Zee** een dependance van het Boymans en Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Bergen heeft grote naam als muziekstad met elke zomer een drie daags blazers festival in tenten langs de Waterlinie; verschillende winkels waar je muziek instrumenten, bladmuziek en oude opnames kan kopen, een muziek koepel centraal op de markt waar muzikanten voor het plezier spelen, Gebouw T een tempel voor pop muziek, de Gertrudis met maandelijkse concerten. De muziekschool een conservatorium geworden voor alle soorten blazers.

(3) Aanpak, betekenis en beperkingen van het Perspectief (2)

Wat we inbrengen is dat, om Bergen uit zijn armoede en achterstand te halen, een moedig en omvangrijk herstel plan nodig is. Er moeten tientallen, in de loop van de tijd honderden miljoenen van deels extern geld geïnvesteerd worden. Haven faciliteiten, bedrijfsterreinen; natuur inrichting; wijkontwikkeling; parkeergelegenheid onder de markt; de jachthaven en de kaai weer open. Dat zal deels van subsidiegevers komen ook uit Brussel, deels van de gemeente, deels van privaat.

Maar zoals het nu gaat wordt de stad steeds armer, marginaler en krijgt steeds grotere problemen. Daarom moet de politiek over zijn eigen schaduw heenstappen en zijn horizon verleggen met durf, met visie en met zelfvertrouwen. Wij zijn niet Bilbao, een verarmde miljoenenstad in Spanje waar ze zo iets met succes deden. Wij zijn niet Rotterdam 30 jaar geleden verarmd en verscheurd en nu het hippe Manhattan aan de Maas. Wij zijn gewoon Bergen op Zoom en we kunnen het ook.

Perspectief voor Bergen kan niet meer maar hoeft ook niet minder zijn dan een serie creatieve gedachten die het bestuur er toe aanzetten in het komende jaar een lange termijn plan op te stellen; alvast aan de deur van mogelijke financiers te rammelen, en voorkomt dat er nu bezuinigd wordt op wat we straks nodig hebben. Het bestaat uit een overzicht en een paar bijlagen waarin deel plannen iets meer uitwerking krijgen. Dit als voorbeelden van hoe het volgend jaar verder kan.

Om te voorkomen dat ons **Perspectief voor Bergen** kan worden weggezet als een onhaalbare verlanglijst allereerst over de gewenste bezuinigingen van nu.

Blijkbaar is een schuld van 264 miljoen Euro opgebouwd (2019) en dat is meer dan 100 % van het jaarbudget dat jaar (214 miljoen). Die schuld staat grotendeels uit bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten. Over die schuld wordt bijna 7.000.000 Euro rente betaald, dat is ongeveer 2.6 %. Aan herfinanciering om de rente te verlagen is duidelijk gewerkt, bravo! Verder werken aan renteverlaging is gewenst daar elk 01.% minder rente een besparing betekent van elk jaar 250.000 Euro.

Oorzaken van die schuld in het verleden zijn onder andere slechte investeringen geweest en de verplichting voor uitvoering van wettelijk vastgelegde overheidstaken zoals de WMO en Jeugdzorg, wettelijke verplichtingen waarvoor Bergen juist extra veel rechthebbenden heeft zoals 15 % meer personen in de bijstand en 15 % meer jongeren in de jeugdzorg dan het landelijk gemiddelde. Maar een oorzaak is ook dat we ruimschoots te veel ambtenaren hebben en soms ook slecht gerunde projecten zoals bijvoorbeeld zwembad de Schelp (kosten 2.000.000) en klungelig bestuur zie het Facilitair Bedrijf, kosten 100.000 Euro.

Voor bezuinigingen zijn reeds veel goede voorstellen gedaan en sommigen zijn al in uitvoering. Beperking van het ambtenaren apparaat; verkoop niet essentieel gemeentelijk vastgoed bijvoorbeeld. En zeker ook een kritische revisie van de per contract uitbesteedde gemeentelijke verplichtingen zoals in de zorg. Er moet ook gezocht worden naar verhoging van het inkomen zoals bijvoorbeeld compensatie voor de uitgaven in de gedecentraliseerde wettelijke verplichtingen van de gemeente.

(4) Elementen voor een analyse van de situatie nu

Bergen op Zoom is een fijne stad om te wonen, werken en leven. Historisch, fraai en gezellig. De moeite waard om wat extra voor te doen. Bergen is ook een arme stad met problemen. Wij noemen:

- Ongeveer 30 % van de bevolking heeft zijn oorsprong in andere landen dan NL. Er is geen duidelijke strategie om deze bevolkingsgroepen de kans te geven te werken, aan de stad bij te dragen en zichzelf te ontwikkelen. In de Toekomstvisie 2035 geen woord hierover.
- 15 % van de bevolking is laag geletterd
- (Meer of minder dan een gemiddelde stad in NL): 15 % meer uitkeringen gerechtigden; 15 % meer cliënten in de jeugdzorg
- Er zijn per 1000 inwoners 15 % minder industriële vestigingen in Bergen dan gemiddeld elders in het land. Er is geen noemenswaardige ruimte meer op industrie terreinen
- Bestuurlijke blunders die veel geld gekost hebben. Van 56 vergelijkbare gemeenten zijn wij op drie na in de slechtste financiële positie. Volgens krantenberichten zou de schuld van de gemeente in twee jaar tijd zijn opgelopen van 250.000.000 naar 300.000.000. Hoe is dat precies gekomen?
- Het ambtenaren apparaat is veel te groot, anderhalf keer zo groot als van buur steden
- Er is weinig of geen greep op sectoren die essentieel zijn voor de ontwikkeling van de stad, onderwijs en gezondheidszorg. Uitbesteding van de uitvoering van wettelijke taken kent te weinig uitvoerders (monopolie posities) en de contracten en prestaties verdienen een betere monitoring. Is er een Bergse rekenkamer actief?
- Van zwak bestuur getuigt het verlies van het ziekenhuis en zelfs de huisartsenpost, de verloren Hogeschool en het mislopen van verschillende geïnteresseerde nieuwe industrieën.
- Bergen op Zoom is niet bekend noch gezien als toeristen stad. Ook niet als vestigingsplaats voor industrie of dienstverlening en zelfs niet als cultureel centrum. Het heeft geen gezicht in den Bosch; in den Haag in Brussel, potentiële bronnen voor financiering. Kennis van belendende kennis centra zoals de U van Tilburg, Rotterdam en ook Antwerpen wordt niet benut

(5) Goed bestuur

Plannen met een horizon van 25 jaar vraagt **goed stadsbestuur** en passende procedures. En klein maar hoogwaardig ambtenaren apparaat ter ondersteuning. Wijkparticipatie en inspraak. Openheid en verantwoording afleggen. Goed stadsbestuur vraagt ook een niet vrijblijvende band met belangrijke sectoren die van groot belang zijn voor de stad maar formeel geen verantwoordelijkheid zijn van de gemeente. Onderwijs is zo'n sector en gezondheidszorg. Het kan toch niet zo zijn dat de gemeente geen vuist kan maken voor het ziekenhuis, de huisartsenpost. Wel 18.000.000 moeten stoppen in onderhoud van scholen maar geen stem in de planning van scholen en de vorm van het te geven onderwijs?

Bij **goed bestuur** past inzet van de kennis van anderen als die ter plekke ontbreekt, bijvoorbeeld opleidingscentra (Breda Toerisme; Tilburg onderzoeksmethoden en economie; Rotterdam: haven, opslag en vervoer; Antwerpen: wijkontwikkeling. Met Antwerpen was in de Middeleeuwen al een innige band. Antwerpen hield een deel van zijn jaarmarkten in Bergen. Die *Paas en Koudemarkten* liepen vanaf 1365 200 jaar lang. Verleid universiteiten in Antwerpen, Tilburg, Rotterdam met stageplekken deel te nemen of leiding te geven aan de participatieve studies en dialoog met bevolkingsgroepen en belangengroepen zoals de winkeliers van de binnenstad en andere ondernemers.

Goed bestuur concentreert zich op de wettelijke en werkelijke taken van de gemeente. Het stuurt uitbesteedde activiteiten aan en controleert ze alsof ze het zelf uitvoert.

Goed bestuur maakt evenwichtige plannen: economische groei met natuurontwikkeling; High Tech industrie met wijk ontwikkeling; Bouwclubs maar ook het Markiezenhof als internationaal museum.

Een lange termijn plan, waar dit een opzet voor is, vraagt een gefaseerde aanpak maar wel met het einddoel steeds voor ogen. Dat plan kan overigens natuurlijk onderweg bijgesteld worden. In 2021 en 2022 moet gewoon stevig bezuinigd worden maar dus niet op kernpunten van de toekomst zoals bijvoorbeeld verkoop van de mooiste gebouwen en het opheffen van de VVV terwijl ontwikkeling van toerisme een lange termijn doelstelling is.

Bij een lange termijn plan horen omvangrijke investeringen. Het bestuur moet de mogelijkheden provinciaal, nationaal en internationaal inventariseren en er zich presenteren, manifesteren, opdringen desnoods. Die fondsen wachten vaak op goede plannen waarmee zij zelf goede sier kunnen maken, maar de Bergse voet moet wel tussen de deur staan. De interne financiële controle (Bergse Rekenkamer) moet ontwikkeld zijn.

(6) Een paar onderdelen van het Perspectief

Bezuinigen nú, in 2021 en 2022

Onvermijdelijk. Grootste bezuinigingen die niet strijdig zijn met de plannen op lange termijn zijn

- Analyse van recente schuldontwikkeling. Lessen daaruit. Zo mogelijk herfinanciering van de hele of gedeeltelijke schuld onder betere voorwaarden
- Revisie van uitbesteedde uitvoering en andere contracten om te bezien of die functioneel zijn en financieel redelijk, bijvoorbeeld in de (jeugd) zorg
- Reductie van het ambtenaren apparaat
- Verhoging inkomen: compensatie voor verliezen op uitvoering wettelijke taken door het Rijk
- Vestiging van het **Team Bergen** verantwoordelijk voor de promotie van Bergen op Zoom op toeristisch maar ook op economisch gebied door actieve fondswerving op deelgebieden.

Tegelijkertijd al investeren, al is het op bescheiden niveau in.

* Sectoranalyses met betrokken partijen en participatieve studies in de wijken en onder bevolkingsgroepen om een gedegen lange termijn plan voor de stad te maken dat subsidie verstrekkers en investeerders zal overtuigen om mee te doen.

*Toeristische ontwikkeling van de stad (zie Team Bergen)

* Particulieren halen nu al straatvuil op en verzorgen stukjes groen. Bedrijven zijn daar ook toe bereid, zeker als ze er hun naam aan kunnen verbinden

Knooppunt en Havenstad

Bergen op Zoom ligt tussen Antwerpen en Rotterdam in aan het Schelde Rijnkanaal. Dat geeft mogelijkheden die andere steden niet hebben. Overslag, container terminal, vervoer naar het binnenland. Opslag bijzondere stoffen die bijvoorbeeld koeling behoeven. Buitengaatse terminal en afvalpunt voor waterstof.

Bergen op Zoom ligt ook aan het spoor dat West (Vlissingen) met Oost verbindt. Het ligt naast het vliegveld Woensdrecht. De ligging maakt dat Tennet hier een grote opslag voor stroom voorziet.

Daarnaast is het traditioneel een stadje van vissers en recreatie vaart. Met de aanleg van de Delta werken en in Bergen zelf met de drooglegging van de Kaai en de aanleg van de rondweg heeft de stad een deel van zijn havenstad karakter verloren. Dat is een essentiële verandering en verlies. Een open kaai met kroegen en terras en op zeevaart gerichte winkels, een florerende jachthaven daar dichtbij, ontwikkeling van mossel en of oesterkweek en de weervisserij in samenhang zouden, als de stad daarvoor kiest, terug gebracht kunnen worden. Met het strandje

aan de Binnenschelde en de bijbehorende boulevard en bij de Bergse Diepsluis is een nieuw stukje *zeepfezier* aan de stad toegevoegd.

Industriële ontwikkeling en werkgelegenheid

Er is geen plek meer op bedrijfsterreinen voor uitbreiding van opslag en bestaande industrie en het wervingsbeleid voor nieuwe industrie schiet ernstig te kort. Uitgangspunt is geen zware industrie maar liefst groen zoals *bio based* Protix. Graag logistiek met veel werkgelegenheid verschaffende activiteiten als web winkels, distributie centra, geavanceerde opslag (koeling). Samenwerken met andere gemeenten geeft risicospreiding en toekomst. Mogelijke locaties zijn de Wouwse Tol ten Noorden van de A 58; locatie bij de Heimolen langs de A 58 (voormalige munitie fabriek); Locatie Auvergnepolder Zuid, aansluitend op SABIC; Auvergnepolder Noord. De bouw is een sector waar veel werkgelegenheid te creëren valt en de eerder genoemde investeringen zullen veel bouw met zich meebrengen. **Zie Bijlage 1**

Bij economische groei moet tegelijkertijd en net zo goed gewerkt worden aan kleinschalige ontwikkelingen in de wijk als een supermarkt; verzorging; kappers; een garage; bezorgdiensten etc. Daarvoor zou een kredietfaciliteit (privaat) opgezet kunnen worden evenals opleiding, bijscholing en advies (gemeente met scholen samen). Er zou gewerkt kunnen worden aan verkoop van woningen aan de bewoners eveneens met krediet en advies voor het opknappen en verbouwen. Er kan gedacht worden aan het verbeteren en *vergroenen* van woningen door de bewoners zelf in plaats van afbraak en nieuwbouw. Dat kan een geheel nieuwe dynamiek aan de wijk geven. **Zie bijlage 4**

Een speciale ontwikkeling zal het creëren van werkgelegenheid zijn voor vrouwen in de prenatale en ouderenzorg voor bi-culturele inwoners van de stad (zie onderwerp wijk ontwikkeling) **Zie bijlage 4**

Integratie en wijkgerichte ontwikkeling

Om praktische redenen erkennen wij dat integratie als verNederlandsing niet afgedwongen kan worden. Turken wonen graag bij Turken; Ethiopiërs bij Ethiopiërs; Bergenaren bij Bergenaren. De nota toekomstvisie 2035 heeft het over *blue zones*, en dat verhuult meer dan het verklaart. Dat bij elkaar wonen zien we overigens overal in de wereld. OK, de taal van onderwijs en bestuur is Nederlands, de wetten zijn Nederlands maar de beleving; de godsdienst; de cultuur; de televisie kunnen hele andere namen dragen, heel andere taal gebruiken. Dat is privé terrein. Maar van iedere Bergenaar mag gevraagd worden dat hij **een bijdrage levert** aan zijn straat; zijn wijk; zijn stad en het land waar hij woont en dat hem de kans geeft te leven, zich te ontwikkelen en te werken. Wij lezen daarom de mate van integratie af aan de bijdrage aan de gemeenschap van belasting betalen tot aan de stoep schoon houden, van de eer Bergen te vertegenwoordigen als voetballer of als rapper. **Zie Bijlage 4**

Bergen als cultuurstad en toeristische trekpleister

“Bergen op Zoom: één van de oudste steden van Nederland. De smalle straatjes, oude pleintjes en eigenzinnige monumenten vertellen het verhaal van een rijk en bewogen verleden van deze Brabantse parel” Zo begint de Special van 16 bladzijden over onze stad in het tijdschrift Archeologie Magazine, nr. 1, 2021. Waarom kent iedereen Zierikzee en niemand Bergen op Zoom? Bergen op Zoom heeft alles in zich om een toeristen stad te worden als Brugge **Zie bijlage 3 en 2**

Het Markiezenhof als internationaal kunst museum

Het Markiezenhof is een prachtig gebouw, een van de mooiste stads paleizen van het land. Het zou een internationale trekpleister voor toerisme kunnen worden, een *plek die de omweg waard is* (Michelin).

Bergen op Zoom heeft heel veel inspanning en geld gestopt in het terug brengen van de historisch schoonheid van het gebouw van de oude kazerne van onze jeugd naar een hersteld paleis nu. Toch moet er iets meer komen dan het herstelde en ingerichte gebouw alleen, een tweede iets waar toeristen voor komen.

En dat is wat ons betreft een kunst museum al dan niet met als specialisatie de kunst van de aquarel. Bergen op Zoom heeft een mooi verleden en heden in de kunst. Veel kunstenaars hebben in Antwerpen gestudeerd zoals bijvoorbeeld Willem van Dort en Joop Mijsbergen. Er zijn verschillende kunstkringen en galerieën actief. Maar daarmee is niet direct een internationale faam op te bouwen. De grote trekker zou wat ons betreft een Kunst museum met als thema de Zee en het Strand moeten worden op basis van de kelder voorraad van de musea van Rotterdam en Antwerpen te vragen daar een permanente tentoonstelling te creëren. Gebouw en Museum samen kunnen op den duur 10.000 toeristen naar de stad brengen **Zie Bijlage 2**

Bijlage 1: OVER NIEUWE BEDRIJFSTERREINEN

Een stad van 70.000 inwoners moet over eigen bedrijfsterreinen beschikken.

Ten eerste om de groei van bestaande bedrijven te kunnen faciliteren, maar ook om nieuwe bedrijven te kunnen aantrekken om aldus de economische functie te versterken, nieuwe inwoners aan te trekken en de daarmee gepaard gaande economische en maatschappelijke dynamiek te versterken.

Een industrieterrein moet niet langer worden beschouwd als een negatief element. De tijd van rokende en riekende schoorstenen, is al lang voorbij en heeft plaats gemaakt voor moderne industrie die nauwelijks milieubelastend is. Bovendien zijn pendelende Bergse werknemers het duurst (reis- en verblijfskosten) en vliegen er als eerste uit in geval van een laagconjunctuur.

De noodzaak van nieuw te ontwikkelen bedrijfsterreinen is al langere tijd aanwezig, omdat Noordland eind 2018/2019 al helemaal uitverkocht was .

Om tot een acceptabele grondprijs te kunnen komen is schaalgrootte nodig en is een oppervlakte van ca. 75 tot 100 ha daarbij gewenst, zo niet noodzakelijk.

Elke gemeente projecteert de bedrijventerreinen het liefst langs de snelweg. Dat scoort in termen van marktwerking het beste; ook voor de beleggers en de financiers. Zie de bedrijfsterreinen aan de snelwegen in Roosendaal, Etten Leur, Breda, Oosterhout, Moerdijk, Hazeldonk, Made, Dinteloord, Tilburg, Rijen, Waalwijk, Cuijk.....

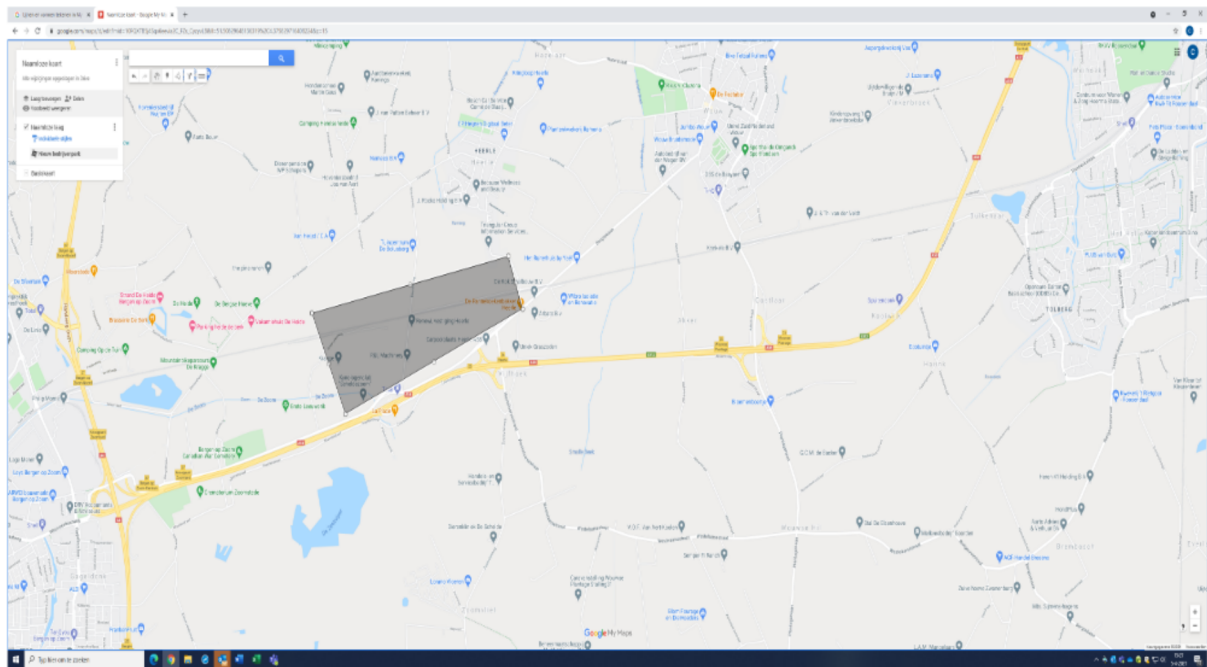
De ontwikkeling en uitgifte van bedrijfsterreinen moet niet al bij voorbaat geprivatiseerd worden.. Dat zou een financieel gemiste kans zijn. Wel vraagt het uiteraard een adequate leiding en management.

Het bedrijfsterrein moet gefaseerd en niet in één klap bouwrijp maakt worden. Weliswaar is de huidige rente bescheiden, maar er komen ongetwijfeld andere tijden met een oplopende inflatie en dito stijgende rentetarieven.

De omliggende structuur van Bergen op Zoom, dat ligt te midden van Natura 2000 gebieden zoals het Zoommeer en de Brabantse wal, brengt met zich mee, dat zich slechts een paar reële locaties aandienen.

Hieronder zijn vier mogelijkheden aangegeven, in volgorde van aantrekkelijkheid.

1. Locatie tegenover de Wouwse Tol en aansluitend aan de Kragge.

Als eerste voorstel een industriële gebiedsontwikkeling tegenover de Wouwse Tol, aansluitend op de Kragge. Het gebied is minstens 75 à 100 ha groot, afhankelijk van de verdere uitwerking.

Er is een bestaande, goed gedimensioneerde op- en afrit naar de snelweg.

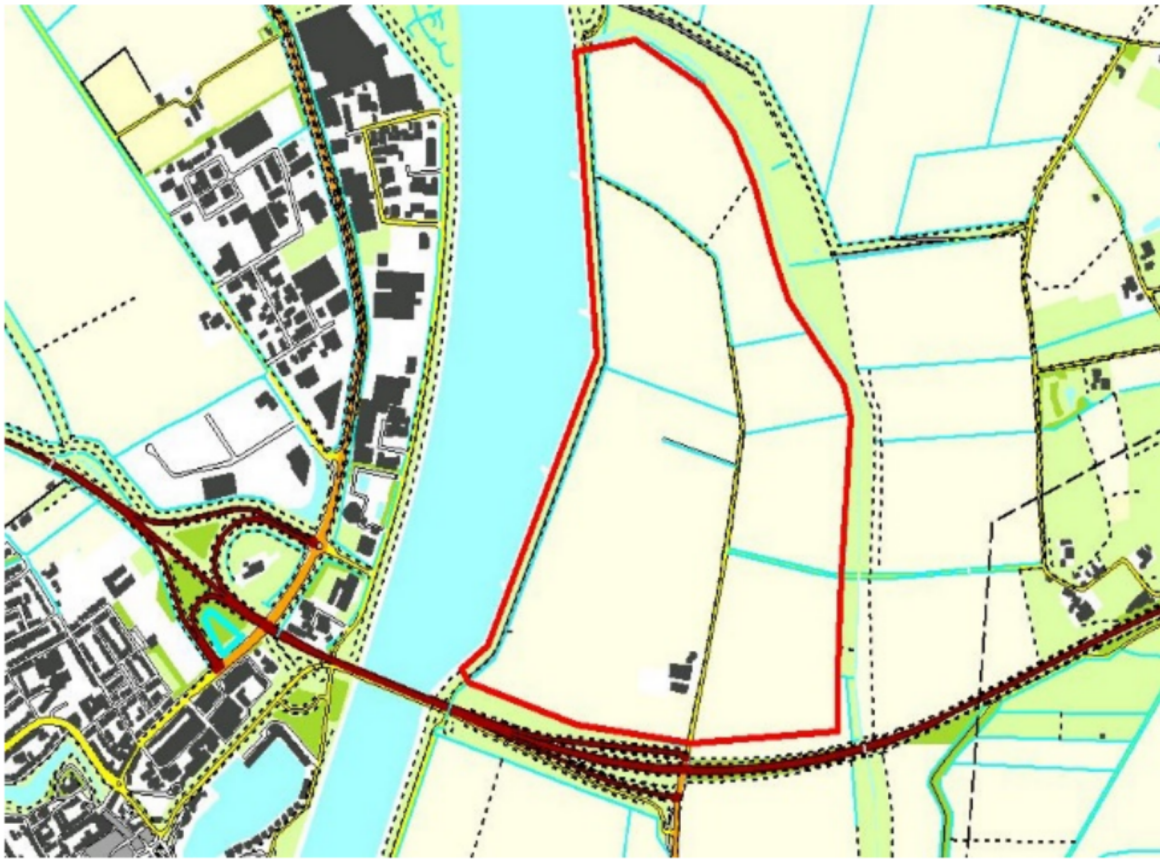
De spoorlijn Bergen op Zoom – Roosendaal loopt langs het gebied, maar heeft een eigen aftakking naar de Kragge. Er is dus een mogelijkheid om containers te laden en te lossen.

Landschappelijk doet het gebied niet veel pijn.

De ontwikkeling zou mogelijk kunnen worden versterkt door de aanpalende Kragge te integreren.

Borchwerf Roosendaal raakt vol en de twee gemeenten zouden de handen in elkaar kunnen slaan om daar een nieuw modern, grootschalig bedrijfsterrein te ontwikkelen. Dan kunnen de financiële risico's gedeeld worden en ligt er in weerwil van de financiële positie van Bergen op Zoom geen financiële blokkade. Roosendaal deed dat eerder ook succesvol met Halderberghe.

2. Locatie Auvergnepolder-Noord.

Deze locatie kent een aantal evidente voordelen.

Het aantal grondeigenaren is beperkt en dat maakt een snelle verwerving denkbaar.

Weinig bebouwd vastgoed en overwegend akkerbouw en dat betekent relatief lage verwervingskosten.

Het gebied ligt langs de provinciale weg en kan gemakkelijker en tegen lagere kosten worden ontsloten dan Locatie Auvergnepolder-zuid, terwijl het gebied, met meer dan 100 ha, ook voldoende schaalgrootte geeft.

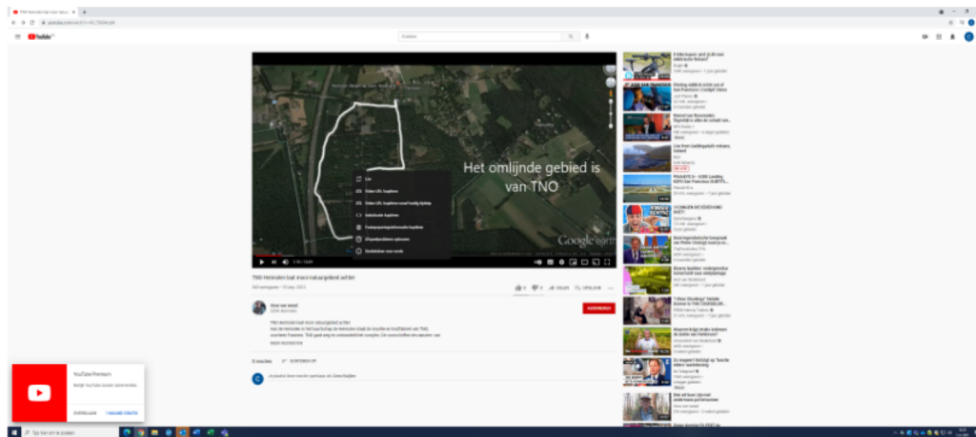
Ter plekke is het Schelde Rijnkanaal aanzienlijk breder. Een loskade voorziening is mogelijk wanneer blijkt dat het vervoer over water verder groeit.

Last but not least geldt voor dit terrein niet de emotionele afkeer die een deel van de inwoners van Halsteren heeft voor de locatie Auvergnepolder-Zuid.

3. Locatie langs de A-58 op de voormalige munitiefabriek Franerex.

Derde locatie – maar veel gevoeliger – is de munitiefabriek op de Heimolen langs de A-58. Een terrein van ruim 50 ha,

De formule zou moeten zijn om een duurzaam bedrijfsterrein, met behoud van de groenvoorzieningen, in een ietwat duurzame campusachtige formule en geschikt voor de hoogwaardige sector, zoals high tech, te ontwikkelen. Heel wat beter dan de toch wat risicovolle bestemming van de productie en het testen van munitie en explosieven.

Het terrein is eigendom van TNO (staatsbedrijf) en kan snel worden verworven.

Als een deel van de bebossing in stand wordt gehouden kun je in een parkachtige omgeving hoogwaardige bedrijven aantrekken. Ongetwijfeld is daar een markt voor bedrijven die met exposure langs de snelweg willen zitten.

Maar: de ontwikkeling van dit terrein zal op aanzienlijk maatschappelijk verzet stuiten, bovendien schurkt het gebied aan tegen een groot Natura 2000 gebied en stikstofperikelen aan de orde zijn. Die kunnen met de aankoop van stikstofrechten elders worden gecompenseerd. Vergelijk Logistiek Park Moerdijk. De provincie kocht stikstofrechten in het gehele land op en zette dat in als compensatie voor het Logistiek Park Moerdijk. Dat kreeg overigens veel landelijke kritiek.

4. Locatie Auvergnepolder-Zuid.

Deze locatie, ca 75 ha groot, is al lang aan de orde. De politiek heeft hier gefaald, vooral GWBP.

Ideaal is deze mogelijkheid niet, want het ligt niet aan een snelweg en de ontsluiting vanaf de Thoolseweg/S6 is niet zo praktisch en vraagt bovendien relatief veel aanrijtijd. Landschappelijk en ecologisch doet de locatie weinig schade vanwege de dominante agrarische functie.

Ontwikkel ook hier gefaseerd, ontwikkel niet direct de gehele polder, maar eerst het gebied dat direct ten westen van Sabcic ligt.

Bijlage 2: het Markiezenhof als Kunstmuseum

Ons voorstel is het gebouw aan te bieden aan het Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen en het Boymans van Beuningen in Rotterdam als permanente tentoonstellingsruimte voor tussen hen beiden af te spreken tentoonstellingen. De kern van die (semi permanente) tentoonstellingen zou dan zijn de Zee. De zee, de visserij, de haven, de havenkroeg, het strand. Voor alle drie de betrokken steden een kernthema. Wij bieden de omgeving, zij de inhoud.

Wij stellen voor het hele gebouw daarvoor ter beschikking te stellen, dus ook de Hofzaal. De formele bijeenkomsten, zondagmorgen concertjes en zo voort kunnen allemaal naar het (oude) gemeentehuis dat daarvoor de perfecte ligging heeft en dat ook met die bedoeling gebouwd is. Het sympathieke kermis museum kan wellicht elders ondergebracht worden, wie weet in de Gevangen poort? De prachtige maquette van de stad kan een plaats in het stadhuis krijgen.

Over personeel en *running costs* moeten afspraken gemaakt worden, maar met creatieve openingstijden (di t/m zaterdag van 11.00 tot 17.00, daarna moet er geborrel en gegeten worden!) en kleine vaste bezetting van betrokken vrijwilligers moeten we een eind komen.

De horeca op het Beursplein kan voor de rantsoenering zorgen. Parkeren (tegen die tijd) onder de Grote Markt.

Er moeten ook inkomsten gegenereerd worden. Bij een tientje entree en 10.000 bezoekers per jaar heb je nog maar 100.000 Euro. Daar kan je net de verwarming van betalen. 15 man personeel kost zo maar 1.000.000 per jaar. Er zullen dus fondsen van buiten moeten komen die zich voor een aantal jaren met het project verbinden: De Provincie; de Kunstfondsen van dit land, De Bergse industrie. De deelnemende musea kunnen wellicht ieder een paar man afstaan.

En wat heeft Bergen op Zoom hier nou aan? Wel, 10.000 bezoekers per jaar geeft nering in de stad. Eten en drinken, winkelbezoek maar ook voor de kunstenaars van de stad mogelijkheden hun werk te verkopen. Er kan een Bergse zaal in het museum zijn met zee gerelateerd werk.

Er is een variatie op bovenstaande denkbaar met wat meer ambitie en wie weet ook meer perspectief. Dat is de ontwikkeling van een internationaal **aquarel museum**. Zo iets bestaat in de hele wereld niet terwijl deze vorm van schilder kunst wijd en zijd bedreven wordt. In Bergen op Zoom en wijde omgeving inclusief België zijn zeer goede aquarellisten aan het werk. Alleen al in onze stad zullen honderden mensen die kunst bedrijven. Je kan voor tentoonstellingen meerdere musea uit de omgeving en zelfs van heinde en ver bij zo'n project betrekken. Er zou een scholingsperspectief aan toe gevoegd kunnen worden, een winkel in materiaal. Bergen op Zoom zou daarmee in zijn unieke gebouw een uniek museum vestigen.

Bijlage 3: De historische binnenstad en de historische Waterlinie

Bergen op Zoom heeft een prachtige, oude binnenstad met gevarieerde winkels, goede restaurants en gezellige terrassen. Het heeft een jachthaven en een fraai haven kwartier met oude kroegen. Het heeft een feestelijke boulevard langs de Binnen schelde met strand, horeca en bowling. Het heeft uitgestrekte bossen met zanderijen en waterplassen. De Golfbaan in Wouw is een van de fraaiste van het land.

“Suggesties uit Archeologie Magazine “voor uw wandeling langs erfgoed dat ons geraakt heeft of ons is opgevallen”:

- De Gevangenpoort, de goed bewaarde stadspoort uit 14de eeuw.
- De Grebbe, ooit een afwateringkanaal, gegraven in de 13de eeuw, vanaf de 15de eeuw overkluisd.
- Het Havenkwartier, met het Spuihuis, (Korte) Dubbelstraat, het Klein en Groot-Arsenaal.
- Het Markiezenhof, het voor Nederland unieke middeleeuwse stadspaleis, gebouwd rond 1500, door de befaamde familie Keldermans.
- De Oude binnenstad, met z'n pittoreske straatjes rond de Grote markt.
- Het Ravelijn “Op de Zoom” , een van de weinige bovengrondse restanten van de vestingwerken van Menno van Coehoorn.
- Het Stadhuis, rond 1400 gebouwd, na de grote brand van 1397. “
- De middeleeuwse Sint Gertrudiskerk, in 1747 deels verwoest maar al in 1750 weer herbouwd. Met een mooi interieur
- De archeologie tentoonstelling met vondsten uit de steentijd, de bronstijd, de Romeinse tijd etc.
- Fort de Roovere, als deel van de West Brabantse Waterlinie. Met zijn Mozesbrug en de Pompeus toren.

Historisch, fraai, interessant en verwennend, je hebt in Bergen een perfecte cocktail voor een dagelijkse stroom toeristen. Het levert veel inkomsten op, niet alleen voor de horeca, maar ook voor de overige middenstand. Het levert een grote bijdrage aan prettig werk ook voor laag geschoolden.

Bijlage 4 Wijkontwikkeling en transculturele (thuis) zorg

Er zijn in Bergen op Zoom wijken ook al zijn die niet uniform en de grenzen niet precies vast te stellen. Maar Borgvliet en de Zeekant vormen samen een oude voornamelijk Bergse wijk, in Oost wonen veel uit Marokko afkomstige burgers; bij het Piusplein voor uit Turkije afkomstige inwoners van Bergen. De Turkse inwoners van de stad zijn vaak tweede of derde generatie, de Ethiopische zijn vaak eerste generatie. De eersten kwamen als gastarbeiders in een industrie die hier niet meer bestaat, de laatsten vooral als vluchteling. Er zijn onderling grote verschillen.

Wij stellen een wijkgerichte ontwikkeling voor, staande op een participatief vastgestelde analyse van ontwikkelingskansen en belemmeringen. In de meeste wijken zal je een wijkcentrum aantreffen met een coördinator (gemeente) en wijkteams (vrijwilligers). Daar kan men elkaar treffen en bijeen komen. Daar komt op den duur preventieve gezondheidszorg, openbare gezondheidszorg en thuiszorg in. De wijkagent houden er spreekuur. Eventueel en naar gelang ontstaat er ook deeldag opvang. De wijk heeft tenminste een lagere school en voor schoolse opvang. Er is ook een supermarkt/ vers-markt te vinden met passende producten.

Voor diensten van het wijkcentrum moet worden betaald. Tegelijkertijd is het wijkcentrum een kanaal naar financiële en technische ondersteuning van economische ontwikkelingen. De ene is gericht op diensten en de andere op werkgelegenheid voor vrouwen. Voor het eerste denken wij aan een bescheiden ontwikkelingsfonds dat kleine ondernemers steunt bij de opzet van hun bedrijf: een timmer werkplaats en klus bedrijf; een huisschilder; een nagel verzorgster; een kapper; een kleding herstel atelier. Voor het tweede denken wij aan transculturele vormen van zorg zoals prenataal; consultatie bureau voor kinderen en thuiszorg voor chronisch zieken en bejaarden. Wij zijn er van overtuigd dat deze vormen van zorg een per cultuur andere vorm van aanbidding vereisen. Het is de bedoeling deze vormen van zorg in de wijk samen met de bestaande zorgverlening te ontwikkelen; een model voor deze transculturele zorg op te stellen; vrouwen in de wijk op te leiden die zorg te geven; het model naar hun feed back bij te stellen etc. om zo te komen tot een **opleiding in transculturele gezondheidszorg** in Bergen op Zoom.

Een belangrijk onderdeel van deze vorm van zorg zal huisbezoek zijn door betaalde medewerkers in de wijk die de omstandigheden thuis in kaart brengen en de hoge risico's kunnen signaleren.

Zo ontstaat in een tijdsspanne van 5 tot 10 jaar een transculturele thuiszorg en preventieve zorg die vanuit de thuis situatie en vanuit de wijk een model van zorg en opleiding creëert waarin het zorgniveau in de stad omhoog gaat; honderden vrouwen aan betaald werk komen, en een opleiding transculturele zorg ontstaat. **Het Bergs model**. Daarin kan ook onderzoek plaatsvinden dat gepubliceerd kan worden.

Bijlage 5: De Bergse (jacht) haven

Menig wat oudere Bergenaar is opgegroeid met en op de hoogte van de geneugten van de open Kaai, de Ham en de eenvoudige jachthaven bij Bram Boer. Bij die Ham legden de vissersschepen dagelijks aan om hun vangst te lossen en kwam de burgerij om vis te kopen. De kaaie waren een belangrijk onderdeel voor onze stad,

er was bedrijvigheid, handel, visserijgedoe maar bij laag water ook een pittige stank die een groot deel van de stad, bij westenwind, penetreerde. Bij extra hoog water liepen de huizen onder.

Ik leg dit allemaal wellicht wat uitgebreid uit om stil te staan bij hetgeen steeds terug komt in de hoofden van veel Bergenaren : “Waarom kan de Kaai niet open ?” Met die vraag wordt een behoorlijke zenuw open gelegd. Het toenmalige waarom (?) is ons nog steeds niet geheel helder. Tevens maakt die vraag duidelijk dat met het dempen van de Kaai Bergen op Zoom toch een ander soort stad is geworden, een gewone stad. De binding met het (open !) water is verdwenen. De nautische bedrijvigheid is verdwenen.

Dat “open maken” lijkt een eenvoudige zaak, althans voor een leek. Je moet maar eens op de Noordlandseweg gaan staan ter hoogte van Ricoh en tegenover de Kop van ’t Hoofd. Dan zie je dat slechts een smalle strook grond het water van de Theodorushaven (Jachthaven nu) scheidt van het nog altijd open havenkanaal dat naar de stad loopt. Een doorgang maken door de Noordlandseweg naar het havenkanaal lijkt geen werkelijk probleem op te leveren.

Echter, om dat havenkanaal te verbinden met de stad lijkt meer problemen op te leveren. In de loop van enkele decennia is in die omgeving een enorme verkeersactiviteit ontstaan. Van de oude polder is niets meer over. Het zal dus een hele klus, ook dus financieel, worden om een goede oplossing te vinden om tot een doorbraak te komen naar het water van De Ham, het eerste deel van De Kaai en vervolgens op naar het Spuihuis. Dat vergt studie en gerekken maar bij dat rekenen moet natuurlijk ook worden meegenomen dat Bergen op Zoom, bij realisatie van zo’n doorbraak, op lange termijn een gigantische economische impact kan winnen. Er wordt thans geroepen dat zo’n doorbraak 70 miljoen Euro zou moeten kosten.

Een bezichtiging ter plaatse van De Ham leidt tot de conclusie dat de huidige bestemmingsplannen in die omgeving toch enige rekening hebben gehouden met doorbraakplannen. Doortrekken van de linkerpoot van het nu aanwezige Hamwater naar het Havenkanaal lijkt niet te worden gehinderd door nieuwbouw.

Tot zover een eenvoudige benadering van de fenomenen Kaai en Ham. Echter, in mijn beleving wordt de grootste en misschien wel duurste belemmering van allerlei Kaaiplannen gevormd door de huidige omvang van de Bergse Diepsluis, 34 x 6 x 2 meter bij eb. Die is te klein. Ter vergelijking : De Grevelingensluis bij Bruinisse is 140 x 16 meter welke dus 10 x zo groot is. De Zandkreeksluis (toegang tot het Veerse Meer) 154 x 20 meter met 35.000 passages per jaar. Die sluis zal veel groter gemaakt moeten worden. Overigens heeft ook Tholen natuurlijk gewin bij een vergrote BD-sluis !

Hoe interessant Bergen op Zoom met een open Kaai ook is (zie onder meer Goes, Zierikzee, Enkhuizen, Middelburg, Veere), zonder goede toegang is blijft de “Open Kaai” een uilenei.

Bijlage 6: Te onderzoeken externe bronnen:

1. Er is, landelijk, op 16/11/20 een **tweede steunpakket** van 482 miljoen aangekondigd voor cultuur in het land. Deels is dat een verlenging van het eerste steunpakket. 150 miljoen *“stelt gemeenten in staat om cruciale culturele infrastructuur te ondersteunen...naast 68 miljoen die beschikbaar komt voor de schade die gemeenten en provincies hebben opgelopen”* (www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/11/16)
3. Brabant krijgt 54 miljoen voor innovatie kopte de Stem op 4 december. Weer zo'n EU fonds waar je met een goed plan en actieve acquisitie van kan profiteren. Onze Green Chemistry Campus wil die weg bewandelen.
4. Een andere externe bron is het **regiofonds van de EU** voor investeringen. Ook daarvoor moeten wij een aansprekend perspectief maken voor Bergen op Zoom voor een periode van 25 jaar. Bergen kan dat met zijn fraaie binnenstad; zijn economisch optimale ligging tussen Rotterdam en Antwerpen, zoals hierboven uiteengezet. Het fonds co-financiert, dat wil zeggen dat minstens de helft van de investering van hier uit moet komen. Bij de EU is de Green Deal het richtsnoer. De ontwikkeling van groene industrie in de Auvergnepolder zou zeker binnen de criteria van dit fonds vallen, evenals Agrofood en regionale economie. Het transnationale perspectief(NL/België) werkt eveneens in ons voordeel.

De mogelijkheden voor financiering via het EU regionaal ontwikkelingsfonds. vereist een goed doortimmerd plan van 10-15 jaar: investeren in de schoonheid van de binnenstad; renovatie van ons tafelzilver zoals het stadhuis, het Markiezenhof; de Vismarkt; de kaai (weer open); de nieuwe jachthaven; oesterbanken; ansjovismarketing, parkeergelegenheid onder de markt etc. Wie weet kunnen daaruit ook investeringsbijdragen worden verkregen voor nieuw aan te trekken industrie bv in de Auvergnepolder.